

מפגש מס' 106

דף למנחה

תהלים ק"ד - ק"ח

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

מזמור ק"ד - ברכי נפשי: מזמור הלל על הבריאה

מזמור ק"ה - הודו לה' קראו בשמו: מזמור תודה לה' במבט היסטורי

מזמור ק"ו - חטאי ישראל ורחמי ה' עליהם

מזמור ק"ז - יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם: ישועות ה' הדורשות הודאה

מזמור ק"ח - הודאה על עזרת ה' במלחמות

לימוד מעמיק

הודו לה' כי טוב

במעבר שבין הספר הרביעי והחמישי של תהלים, עומדים שלושה מזמורים שיוצרים רצף אחד - ק"ה, ק"ו ו-ק"ז. שלושת המזמורים הללו פותחים ב'הודו לה'', ומסדרים ברצף כרונולוגי את ההיסטוריה של עם ישראל, מן האבות ועד הגאולה. בשיעור זה נעקוב אחרי התהליך הזה, ונראה את משמעות ההודיה כפי שהיא מוצגת במזמורים אלו.

שאלה לדיון:

לפני שנפתח את הלימוד שלנו, שאלו את עצמכם: מהי המשמעות של אמירת תודה? האם ומדוע היא חשובה? באילו מקרים ראוי לומר תודה - בכל עת שמקבלים משהו, או רק כאשר מדובר בחסד או נתינה 'אקסטרה' (חשבו למשל - האם אתם אומרים תודה למוכר בחנות? אם כן, למה?) מה יכול להיגרם מחוסר אמירת תודה? מה מאפיין אנשים שלא רגילים לומר אותה? מתי ראוי לומר תודה לה'?

חלק א - הודיה כפרסום הנס (מזמור ק"ה)

המזמור הראשון, מזמור ק"ה, מתמקד בראשיתו של עם ישראל. אולי כהמשך למזמור הקודם - 'ברכי נפשי' - שעסק בבריאת העולם, מזמור ק"ה מתחיל מהסיפור ההיסטורי של האבות: **גְּדִייתָם מִתִּי מִסְפָּר כְּמַעַט וְגָרִים בָּהּ: וַיְתַלְכוּ מִגֹּזֵי אֶל-גֹּזֵי מִמְמַלְכָּהּ אֶל-עַם אֲחֵר: לֹא-הִנִּיחַ אֱדָם לְעִשְׂקָם וַיִּכַּח עֲלֵיהֶם מַלְכִים: אֶל-חֲגָעוּ בְּמִשְׁחֵי וְלִנְבִיאֵי אֱלֹהֵי-תַרְעוּ:**

(ק"ה, יב-טו). המזמור מתאר את השגחת ה' המיוחדת על יחידי הסגולה שנבחרו לשאת את שמו. מתחילת הדרך, הוא מנהל את גורלם בתכנית היסטורית רחבת היקף. המשורר מתעכב דווקא על נקודות אלו של תכנון א-להי - הוא מתאר את הרעב והירידה למצרים, את הוצאת יוסף מבית האסורים ואפילו את שנאת המצרים שגרמה לשעבוד - כחלק ממעשי ה' שכיוונו את המאורעות: וַיִּקְרָא רָעַב עַל-הָאָרֶץ כָּל-מִטְהַלְחֵם שָׂבָר: שָׁלַח לַפְּנִימָה אִישׁ לְעַבְדֵי נַמְכָר יוֹסֵף: ... שָׁלַח מֶלֶךְ וַיְתִירָהוּ מִשָּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ: ... וַיִּפֶר אֶת-עַמּוֹ מֵאֵד וַיַּעֲצֵמְהוּ מִצָּרֵיו: הִפְךָ לְבָס לְשָׂנֵא עַמּוֹ לְהַתְּנַבֵּל בְּעַבְדָּיו (ק"ה, טז-כה) (ראו ב**סרטון מאת דוד נתיב**).

גולת הכותרת של תהליך זה היא מכות מצרים, המפורטות במזמור בהרחבה ויחד עם הנסים במדבר מבושרות באופן הגלוי ביותר את גדולתו של ה'. כידוע, מכות מצרים שימשו לא רק כעונש למצרים, אלא כדרך להודיע את שם ה' לעיני כל העמים (שמעו גם ב**פוסט מאת הרב ד"ר בני לאו**). נראה, כי מטרת הפרסום הזה היא מעבר לפלא שבתצוגת כח מרהיבה. המזמור מדגיש שהעובדה שכל הנפלאות הללו נעשו מתוך היחס המיוחד של ה' לישראל, חשובה יותר מהפלא עצמו. כך למשל מציג זאת משה בספר דברים: הַנִּסֵּה אֶ-לֹהִים לְבֹאֵא לְקַחַת לֹו גֹי מִקְרֹב גֹי בְּמִסַּת בְּאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבְזִרְעֵ נְטוּיָה וּבְמִזְרָאִים גְּדֹלִים כָּל אֲשֶׁר-עָשָׂה לְבָס ה' אֶ-לֹהִים בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ: אֵתָה הִרְאֵתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱ-לֹהִים אֵין עוֹד מִלְבָּדוֹ (דברים ד', לד-לה). למעשה, הנקודה העיקרית של המזמור היא **שייחודו של ה' מתבטא דרך היחס המיוחד שלו לעם ישראל, הבחירה בהם וקיום הבטחתו לאבותיהם.**

כך המזמור פותח בהצהרה שמטרתו היא לספר בעמים על גדולת ה': הוֹדוּ לַה' קְרָאוּ בְּשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: שִׁירוּלוֹ וּמְרוּלוֹ שִׁיחוּ בְּכָל-נַפְלְאוֹתָיו (ק"ה, א-ב) (שמעו ב**פוסט מאת הרב דוד מנחם**); עיקרו של סיפור המאורעות במזמור נסוב סביב קיום הברית הייחודית שכרת עם האבות - כבר בהתייחסות הראשונה פונה המשורר לעם בתור זָרַע אֲבָרְהָם עֲבָדוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו (ק"ה, ו) באופן המשייך את הקשר המיוחד בין ה' לבין עם ישראל לברית אבות; כותרתם של דברי השבח לה' שמה את הדגש על זכרון הברית: זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צְוָה לְאַלְפֵי דוֹר: אֲשֶׁר בָּרַת אֶת-אַבְרָהָם וּשְׁבִיעָתוֹ לְיִשְׁחָק: וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחַק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם (ק"ה, ח-י); וגם הסיכום, מסביר את כל התכנית הא-להית המתוארת קודם לכן על ידי סיבה אחת: כִּי זָכַר אֶת-דְּבַר קְדְשׁוֹ אֶת-אַבְרָהָם עֲבָדוֹ: וַיִּצְאָ עַמּוֹ בְּשִׁשָּׁן בְּרָנָה אֶת-בְּחִירָיו (ק"ה, מב-מג).

למרות שהמשורר רואה עצמו כמיצג של עם ישראל בסיפור קורותם, מילות הייחוס לעם בסיפור הן תמיד בגוף שלישי, ובהקשר ליחס המיוחד לה': בְּחִירָיו, עַמּוֹ, עַבְדָּיו. באופן זה מדגיש המשורר את גדולת ה' דרך השקעתו והליווי הצמוד שהוא מלווה את בעלי בריתו (ראו גם ב**סרטון מאת ד"ר בני גזונדהייט**).

שאלה לדיון

נחזור לדיון מתחילת השיעור: על מה מודה המשורר במזמור זה? נסו לדייק - האם מדובר בהודאה על היחס המיוחד, על קיום השבועה, או על עצם עשיית הטוב לעם? מהי מטרת ההודאה?

חלק ב - הכרת הטוב (מזמור ק"ו)

היסטורית, מזמור ק"ו ממשיך בדיוק מהנקודה בה הסתיים מזמור ק"ה - מיד לאחר היציאה ממצרים, בקריעת ים סוף: אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם לֹא-הִשְׁכִּילוּ נַפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ אֶת-רַב חַסְדֶיךָ וַיִּמְדוּ עַל-יַם סוּף (ק"ו, ז). בתוכן, המזמור מתמקד בדברים אחרים לגמרי. אל מול חסדי ה' שתוארו בפירוט במזמור ק"ה, מזמור זה מתמקד בהתנהגותם של בני ישראל כלפיו, והוא הרבה פחות חיובי.

לאורך המזמור, במה שנראה כמעין כתב אישום, פורט המשורר את חטאי ישראל הגדולים במדבר. ברשימה נמצאים כמובן חטא העגל וחטא המרגלים אך גם עדת קורח, בעל פעור ומי מריבה. גם לאחר הכניסה לארץ, מזכיר המשורר את תקופת השופטים, בה נמנעו העם מהשמדת עמי כנען והושפעו לעבוד עבודה זרה: לֹא-הִשְׁמִידוּ אֶת-הָעַמִּים אֲשֶׁר אָמַר ה' לָהֶם: וַיִּתְעַרְבוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מִעֲשֵׂיהֶם (ק"ו, לד-לה). בשלב זה, המזמור עובר לתאר תיאור כולל של כל התקופה שבאה לאחר מכן, דרך אותו מעגל המוכר לנו מספר שופטים - העם החוטא שוב

ושוב אל מול ה' המרחם וסולח: ויתגנם ביד-גוים וימשלו בהם שנאייהם: ... פעמים רבות יצילם והמה ימרו בעצתם וימכו בעונם: וירא בצר להם בשמעו את-דנתם: ויפד להם בריתו וינחם כרב חסדיו: (ק"ו, מא-מה).

במבט ראשון, המזמור בא ללמד לקח לעם, ולהכות על חטאי העבר. יחד עם הדגשת כפיות הטובה הניכרת מסמיכותו למזמור ק"ה, מזכירים המזמורים הללו את **מזמור ע"ח**, שעסק גם הוא בסיפור ההיסטוריה הישראלית מיציאת מצרים ועד סוף השופטים, תוך דגש על הטעות החוזרת של העם שחוטאים ונענשים שוב ושוב.

אולם, נראה שבמזמור זה ישנו דגש קצת שונה. ראשית, לעומת מזמור ע"ח המסיים בתחילתה של מלכות בית דוד כתקווה לתיקון המצב הלאומי, מזמור ק"ו מסיים עם תיאור של הגלות והתקווה לקיבוץ גלויות.

מעניין לשים לב שמזמור ק"ו מתאר את חטאי ישראל החל מהכניסה לארץ ועד החורבן כתקופה אחת, שלכל אורכה ישראל מתנהג כמו בתקופת השופטים, עד שלבסוף הם גולים מן הארץ: לא השמידו את העמים אשר אמר ה' להם: ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם: ויעבדו את עצביהם... ויטמאו במעשיהם ויזנו במעלליהם: (ויחר אף ה' בעמו ויתעב את נחלתו: ויתגנם ביד גוים וימשלו בהם שנאייהם: וילחצום אויביהם ויכנעו תחת ידם (ק"ו, לד-מב). ניתן להבין שמדובר בגלות מכך שהישועה המתוארת בהמשך איננה ישועה מאויבים חיצוניים, אלא 'רחמים' מצד 'שוביהם' של ישראל: ויתן אותם לרחמים לפני כל-שויביהם (ק"ו, מו). תיאור זה מתאים לתקופת הגלות, בה עם ישראל נמצא בקרב גוים אחרים, ונסמך על רחמיהם כדי לשרוד. בהתאם לכך, המזמור מסיים בקריאה של המשורר הנתון בגלות שה' ישמע וישוע את העם בשנית, ויקבץ אותם מהארצות השונות: הושיענו ה' א-להינו וקבצנו מן-הגוים (ק"ו, מז) (שמעו **בפוסט מאת הרב דוד מנחם**).

נוסף על כך, התיאור הסופי של חסדי ה' עם ישראל החוטאים, מהווה גם סיכום המתאים לרצף המזמור כולו. בינות לחטאי העם, מפרט המזמור לא רק את כפיות הטובה, אלא גם את החסד והרחמים של ה' המוחל לעם שוב ושוב ומושיע אותם מעונשם. עקרון זה מתחיל מהרגע הראשון - למרות שהמרו על ים סוף: ויושיעם למען שמו להודיע את-גבורתו (ק"ו, ח). התאוו תאוה - ויתן להם שאֵלתם (ק"ו, טו). גם כאשר חמתו בערה בו להשחית, מדגיש המשורר כיצד עמדו לפניו משה ופינחס, והצליחו - לשמחתו - להביאו לידי סליחה ורחמים (ראו **במדרש מן התלמוד הבבלי**). אחרי כל אלו, גם כאשר שנים רבות הלכו ישראל אחרי עבודה זרה, עד כדי שה' מואס בישראל ממש - ויחר-אף ה' בעמו ויתעב את-נחלתו (ק"ו, מ) - גם אז, לבסוף, הוא מרחם על השארית ונותנם לרחמים: וירא בצר להם בשמעו את-דנתם: ... ויתן אותם לרחמים לפני כל-שויביהם (ק"ו, מד-מו).

מתבקש אם כן להבין, כי יותר משהמזמור שם דגש על חטאיהם של ישראל, הוא חוזר ומדגיש את חסדיו ורחמיו הגדולים של ה'. באופן זה, ברורה יותר פתיחת המזמור, הקוראת להודות לה': הַלְלוּהָ הוֹדוּ לָהּ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ (ק"ו, א). המשורר לא מקדיש מזמור שלם על מנת להשיב את עם ישראל, אלא קורא לעם שבתוך הגלות, להבחין שמצבו טוב הרבה יותר משמיע לו, ובכך לזהות את **חסדיו הגדולים של ה', שלאורך כל הדורות נותן להם יחס מיוחד ומאריך להם אפים למרות חטאיהם** (ראו **בסרטון מאת ד"ר יושי פרג'ון**).

יתר על כן, אם נחזור כעת שוב על רצף המזמור, נשים לב לדגש נוסף החוזר שוב ושוב - חטאיהם של ישראל לה', היו מתוך שכחת טובו וחסדו: לא-השִׁבִּילוּ נַפְלְאוֹתַיְךָ לֹא זָכְרוּ אֶת-רַב חֶסְדֶיךָ (ק"ו, ז); מִהָרָו שָׁכַחוּ מַעֲשָׂיו לֹא-חָפוּ לְעַצְתוֹ (ק"ו, יג); שָׁכַחוּ אֵל מוֹשִׁיעֵם עֲשֵׂה גְדֹלוֹת בְּמִצְרַיִם (ק"ו, כא). המשורר לא סתם קורא לעם להבחין בחסדיו של ה'. הוא מזהה את חוסר ההבחנה בטוב ה' כמוקד החטאים של העם! על ידי שהעם לא הכירו בטובתו של ה' אליהם ולא הודו לו, הם באו לכדי הכחשה, גאווה ומרי - שוב ושוב.

כבר בספר דברים, הכין משה את הקרקע להתמודדות עם הבעיה הזו, ולימד את ישראל לברך ולהכיר טובה לה' על הארץ הטובה כדי שלא ישכחוהו: וְאֶכְלֹתִי וְשָׂבַעְתִּי וּבֵרַכְתָּ אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ עַל-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: הַשְׁמַר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שָׁמֵר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֵּי וְאֲשֶׁר אֲנִי מֵצַוְךָ הַיּוֹם (דברים ח', י-יא). **ההודיה, אם כן, מהווה תיקון לחטא הנצחי של העם, בכך שהיא מטביעה את רושם החסדים הא-להיים, ומונעת את השכחה**. (במובן זה, יתכן שזו הסיבה לכך שחז"ל טוענים שחזקיהו לא אמר שירת תודה לאחר הישועה מאשור. חסרון אמירת התודה, לא אפשר למציאות להגיע לידי גאולה שלמה והביא בטווח הרחוק לשכחה נוספת של טובת ה' ובעקבות זאת - לחטאי מנשה).

המשורר מקווה לתקן את הטעות הלאומית, ובתפילתו, מבקש מה' הזדמנות אחת נוספת להכיר בו על חסדיו וישועתו: הושיענו ה' א-להינו וקבצנו מן-הגוים להדות לשם קדשך להשתבח בתהלתך (ק"ו, מז) (ראו גם **בסרטון מאת ד"ר יעל ציגלר**, וב**סרטון מאת ד"ר בני גזנדהייט**).

שאלה לדיון:

נחזור שוב לדיון מתחילת השיעור: על איזה סוג של טובה מודה המשורר במזמור זה? מהי מטרת ההודאה ומדוע היא חשובה?

חלק ג - שימת לב (מזמור ק"ז)

את מזמור ק"ז ניתן לקרא בשתי קריאות מקבילות. ראשית, נקרא אותו כמזמור עצמאי, שעוסק באמירת התודה כעקרון כללי השייך לכל עמי הארץ; לאחר מכן, נראה גם את הצד הלאומי, המהווה המשך ישיר לשני המזמורים הקודמים לו. גם מזמור זה, פותח בקריאה המוכרת להודות לה: **הַדוּ לַה' כִּי־טוֹב כִּי לַעֲוֹלָם חָסְדוֹ**. המזמור מעורר את השומעים לצורך בהודאה לה', ולאחר מכן מפרט סוגים שונים של סיפורי הצלה המצדיקים הודיה כזו. נראה אותם דרך המדרש:

ברכות נד עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכין להודות: יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא.
יורדי הים מנלן? דכתיב (קז, כג): "יורדי הים באניות וגו' המה ראו מעשי ה' ואומר ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומות ואומר יחוגו וינועו כשכור ואומר ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יוציאים ואומר יקם סערה לדממה ואומר וישמחו כי ישתוקו ואומר יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם"
הולכי מדברות מנלן? דכתיב: "תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו ויצעקו אל ה' וידירכם בדרך ישרה יודו לה' חסדו"
מי שחלה ונתרפא - דכתיב: "אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו כל אוכל תתעב נפשם וגו' ויזעקו אל ה' בצר להם וגו' ישלח דברו וירפאם וגו' יודו לה' חסדו"
מי שהיה חבוש בבית האסורים מנלן? דכתיב: "יושבי חשך וצלמות וגו' כי המרו אמרי אל וגו' ואומר ויכנע בעמל לבם וגו' ואומר ויזעקו אל ה' בצר להם ואומר יוציאים מחשך וצלמות וגו' ואומר 'יודו לה' חסדו"
מה מברך? אמר רב יהודה: 'ברוך גומל חסדים טובים' אביי אמר: וצריך להודות בפני עשרה דכתיב (תהלים קז, לב) וירוממוהו בקהל עם.

מתוך הפירוט של המזמור, לומדים חז"ל חובה מיוחדת הקיימת דווקא על ארבעת סיפורי הצלה הללו לברך את ה' את ברכת 'הגומל' ולהודות לו בפני קהל. חובה זו, לכאורה, איננה חובה עצמאית דווקא לאנשי ישראל: רבים הבחינו כי תיאור יורדי הים שבמזמור מזכיר מאד את סיפור האניה בספר היונה, ואת מלחיה הנוכחים שלאחר הצלתם נדרו נדרים לה'. כמוהם, גם אצל נעמן - שר צבא ארם שהיה חולה בצרעת ונתרפא על ידי אלישע - אנחנו מוצאים את הבעת המחויבות שלו להודות לה' ולעבדו. במובן זה, מזמור ק"ז דומה למזמור ק"ה, הפונה אל כל העמים - כמו גם לישראל - שיכירו במעשי ה' ובחסדיו ויודו לו.

שאלה למחשבה:

מה מיוחד בארבעת המקרים הללו שדווקא עליהם מדגיש המזמור את הצורך בהודאה, ובמה הם שונים ממקרי הצלה אחרים שיכולים להיות? (כמו למשל אדם שעובר תאונה כלשהי - ברכב, בנפילה מסוכנת, או בשריפה - ויוצא ממנה בשלום). האם המקרים הללו מיציגים עקרונות רחבים יותר? אם כן - מהם?

במקביל למשמעות הכללית שיש למזמור זה, ניתן להבחין כבר בתחילת המזמור כי יש לו גם הקשר היסטורי, אך לא על העבר, אלא על העתיד: **הַדוּ לַה' כִּי־טוֹב כִּי לַעֲוֹלָם חָסְדוֹ**: יאמרו גאולי ה' אֲשֶׁר גָּאֲלָם מִיַּד־צָר: ומאריצות קבצים מְמֹרָח וּמְמַעְרָב מִצְפּוֹן וּמִמֵּי (ק"ז, א-ג). הפסוק השני, הופך את הקריאה להודות לה' מדברי המשורר, לציטוט של גאולי ה' הנקבצים מכל הארצות לעתיד לבא. בבא היום, יאמרו אותם גאולים לחבריהם 'הדו לה' כי טוב כי לעולם

חסדו'. באופן זה, משתייך מזמור ק"ז אל המזמורים שלפניו באופן כרונולוגי. **לאחר שעקבנו אחרי ההיסטוריה של עם ישראל מתקופת האבות ועד הגלות, מגיע מזמור זה ומתאר את העתיד, את עת הגאולה.** בהסתכלות זו, הפוכים ארבעת מקרי הוודיה מסיפורים כלליים לתיאורים של חוויות ספציפיות שיעברו על גאולי ה' בבואם מן הגלות אל הארץ.

נבואות בראי הדורות

זכינו בימינו, וקריאת הפסוקים מזוהה אצלו באופן אוטומטי כמעט עם אירועי העלייה לארץ במאה האחרונה. המעפילים יורדי הים, העולים דרך המדבריות מאתיופיה ומתימן, ניצולי השואה השבים מ'שערי מוות' ואסירי ציון המשוחררים משבי מסך הברזל הרוסי. קשה מאד לקורא בן ימינו להתעלם מן הדיוק המופלא שבתיאור המופיע בפסוקים (ראו [בפוסט מאת הרב ד"ר יואל בן-נון](#)).

נוסף על כך, חלקו האחרון של המזמור איננו מובן ללא הקריאה השניה שלו כעוסק בגאולה. חלק זה מוסיף על תיאור קיבוץ הגלויות את נס הפריחה והשגשוג של הארץ: **יִשֶׁשׁ מְדַבֵּר לְאָגַם מִיַּם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמַצְאֵי מַיִם: וַיּוֹשֶׁב שָׁם רֵעִים וַיְכַוְנֵנוּ עֵיד מוֹשָׁב: וַיִּרְעוּ שְׂדוֹת וַיִּטְעוּ כְרָמִים וַיַּעֲשׂוּ פְרֵי תְבוּאָה: וַיְבָרְכֵם וַיְרַבּוּ מְאֹד וּבְהִמָּתֵם לֹא יִמְעִיט (ק"ז, לה-לח).** המשורר המקראי ידע כי האתגר הגדול של הגולים השבים לארץ יהיה ביישובה הראשוני לאחר שנים של שממון שנגזר עליה כבר בתורה: **וְהִשְׁמַתִּי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׂמְמוּ עָלֶיהָ אֵיבֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ (דברים כ"ו, לב).**

נבואות בראי הדורות

גם כאן, תואמים הדברים אחד לאחד למוכר לנו משיבת ציון של ימינו. הארץ, שהיתה שוממה ומשכלת לפני מאה שנה, עברה מהפך של ממש כאשר החלה פה ההתיישבות הישראלית מחדש. ייבוש הביצות, יישוב המדבר וביסוס החקלאות הענפה בארץ הזו, היו האתגר הגדול של ראשית ההתיישבות, והצלחתם בו היתה לפלא. מזמור ק"ז קורא לאנשי העתיד, החוזים בטוב ה' של אחרית הימים, ללמוד גם הם מטעויות העבר שנמנו במזמור ק"ו, להודות לה' על כל הטוב והחסד שמשפיע עליהם. קריאה זו נענית בימינו בחגיגת יום העצמאות, המלווה בהלל והודאה לשם ה' על גאולת עמו. לא לשוא נבחר מזמור זה כפותח את סדר התפילה של יום העצמאות כולו. (ראו בסרטון [מאת ד"ר יעל ציגלר](#)).

שאלה לדין אקטואלי

כידוע, לא כל העם שותף לתפיסה הרואה בהקמת המדינה מעשה א-להי של גאולה וקיבוץ גלויות. ישנן שתי קבוצות שונות, משני צדי המתרס: אלו כופרות לגמרי בקיומו או בהתערבותו של א-להים במציאות; ואלו מסרבות להאמין שמדינה חילונית היא חלק מתהליך של גאולה. מה דעתכם על כך? נסו לחשוב על המתרחש מנקודת המבט של אחת מהקבוצות הללו. כיצד הם קוראים את ההיסטוריה? מה ההסבר שלהם להצלחה המפתיעה של מדינת

נראה שמזמור ק"ז חזה גם את זה, או לפחות בקש להתייחס לאפשרות הזו. במקום לסיים את המזמור בשיר ושבח 'הללויה', מקדיש המשורר שני פסוקים אחרונים לעורר את השומעים: **יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂמְחוּ וְכָל-עוֹלָה קָפְצָה פִּיהָ: מִיִּחְכָּם וַיִּשְׂמְרוּ-אֵלֶיהָ וַיִּתְבוּנְנוּ חֲסֵדֵי ה' (ק"ז, מג).** האם בבא הזמן ידעו אנשים להבחין במעשה הא-להים המסתתר במציאות? קריאת המשורר מעוררת את הישרים לזהות ולהתבונן במעשי ה', ולשמוח בהם. העובדה כי ניתן

לשייך מעשים רבים במציאות לגורל, או למעשי האדם בלבד, הופכת את ההודאה לה' לקשה יותר, ויחד עם זאת לחשובה הרבה יותר. על ידי התודה אנו מלמדים את עצמנו לתת לה' את הקרדיט להתרחשויות הגדולות בעולם. ולזהות אותו גם באירועים טבעיים מקריים לכאורה.

אם נשוב רגע לקריאה הראשונה שלנו במזמור, יתכן שזו חלק מהחשיבות של חיוב אמירת התודה לארבעת המקרים המצוינים במזמור. כל המקרים הללו מתארים ישועה של אדם יחיד, שבדרך כלל איננה באה בנסים ופלאות שלא כדרך הטבע. אדם שעבר במדבר ללא מים, ובאפיסת כוחות הצליח לשרוד את המסע, יכול היה לתלות זאת בגנים טובים, או בכושר קרבי; הוא יכול היה ליחס זאת ליד המקרה, ולהחשיב עצמו 'בר מזל' שנפל בחלק הטוב יותר של הסטטיסטיקה ההישרדותית. אבל אז באים חז"ל בעקבות קריאת מזמור ק"ז, ומלמדים אותנו לראות את יד ה' באירועים הללו. לדעת לתת את הקרדיט על התופעה ליד ה' המכוונת את המציאות. כך גם חולה שנתרפא ממחלה קשה, או אסיר שהשתחרר - האם יתלה את חייו במומחיות הרופאים? או ברחמי שוביו? אולי באומץ הפנימי שלו ורצונו העז לחיים? ודאי שלדברים אלו יש משמעות. אך יחד אתם, ראוי לחכם לפקוח עיניו, לזהות את הפלא שבהצלחתו, ולהודות על כך ברוב עם. (ראו גם ברד"ק)

זוית אישית:

- האזינו להרצאת הטד הקצרה (כשלוש דקות) של [ד"ר לורס טרייס](#). חשבו על הסיבות שראינו לאמירת תודה לה', ועל ההשפעות שיש לכך (אפשר להיעזר בסיכום). האם ניתן להחיל את הדברים הללו גם על תודה בין אנשים? מהן ההשפעות החיוביות שיכולות להיות לאמירת תודה לאדם אחר?
- ערכו רשימה של דברים שאתם יכולים להודות עליהם - לה'; לבני משפחתכם; לחבריכם; לעצמכם. שימו לב, כיצד משפיעה הרשימה הזו על הנפש?

סיכום:

מזמורים ק"ה-ק"ז עוסקים כולם בהודיה לה'. דרך מעקב אחרי גורלו של עם ישראל מן הברית עם האבות ועד לגאולת העם לעתיד לבא, מזהה משורר תהלים שלושה סוגי השגחה לאומית המצדיקים הודיה לה': מראשיתו של העם, ה' מקיים את מחויבותו בברית עם ישראל. המשורר רואה בכך עילה משמעותית להודיה - למרות שמדובר לכאורה בנתינה שנובעת מן הדין, ומכח ההתחייבות הראשונית.

בהמשך תולדות העם, ניכרת כפיות הטובה שלהם כלפי ה', כאשר שוב ושוב הם מנסים את ה' ומפרים את בריתו. למרות כל זאת, ה' מאריך אפו, מוחל וסולח בכל פעם מחדש, ומפחית להם מחומרת עונשם. גם על כך קורא המשורר להודות - על ההליכה לפני משורת הדין, ואפילו כאשר העונש מגיע - יש לזהות את הרחמים הבאים איתו ולהודות על ההזדמנות הנוספת שניתנת ע"י כך.

לבסוף, עוסק המשורר בעתיד, ביום גאולת העם, וקורא להודות הן על הישועה עצמה והן על כך ששרדנו את הדרך.

מתוך כל אלו, למדנו על שלוש השפעות חשובות שיש להודיה, והופכות אותה לחשובה ומשמעותית: האחת היא פרסום שמו הטוב של ה' בקרב הגוים; השנייה היא ההכרה הפנימית המושגת בכך לעם, שזוכר ומפנים את טובו של ה'; והשלישית היא הגילוי והזהיה של מעשי ה' בתוך המציאות, והפנית ה'קרדיט' למקום הנכון.

להרחבה

[מתן על הפרק - דף לימוד למזמור ק"ז](#)
[שיעור מאת הרב יובל שרלו על מזמור ק"ה: ארץ ישראל היא העיקר](#)
[שיעור מאת הרב מנחם ליבטאג על מזמור ק"ה: יסודות פסוקי דזמרא](#)
[שיעור מאת חנן פורת על מזמור ק"ו: חיבור היחיד לכלל ישראל](#)
[שיעור מאת ד"ר בני גזונדהייט על מזמור ק"ז: מזמורם של גאולי ה'](#)
[מאמר מאת הרב ד"ר יואל בן-נון על מזמור ק"ז: מזמור ליום עצמאותנו](#)
[מאמר מאת הרב אלחנן סמט: מזמור ק"ז - ידו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם](#)